

Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.nm@regeringskansliet.se

Remiss om förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter, svar senast 2024-09-16

Er beteckning: KN2023/03476

Länsstyrelsen har fått möjlighet att yttra sig över Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter, inklusive tillhörande författningsändringar.

Länsstyrelsens kommentarer till föreslagna författningsändringar

19 § Länsstyrelsen Kalmar län får sammanlagt cirka 750 000 kronor per år för all miljöövervakning på land och i vatten. Denna övervakning ska bland annat vara underlag för miljömålsbedömningarna. Vi delar inte konsekvensutredningens slutsats att miljöövervakningen inte kommer att förändras på grund av förslaget till nationell förteckning. Om miljöövervakningen även förväntas ansvara för övervakning av drygt 40 nya invasiva arter krävs ökade anslag för detta arbete. Ingen övervakning av invasiva främmande arter görs inom miljöövervakningen idag.

30 c § För utrotningsåtgärder föreslås länsstyrelsen enligt 30 b § kunna överlåta uppgiften till den kommun som begär det. Detta föreslås enligt 30 c § inte gälla för arter som omfattas av hanteringsåtgärder, det vill säga jättesliden, blomsterlupin, vresros, spärroxbär, kanadensiskt- och höstgullris, vattenpest, svartmunnad smörbult och sjögull. Eftersom dessa arter är vanligt förekommande, skulle det vara en stor vinst om kommunerna kan ha möjlighet att ta över ansvaret för hantering på egen mark. Det framgår inte av förslaget till lagändring om denna möjlighet kommer att finnas och hur den i så fall ska regleras. Vi föreslår att detta regleras i ett hanteringsprogram för den specifika arten.

31 § Länsstyrelsen Kalmar län tycker att det är bra att ansvaret för utrotningsåtgärder i öppna vattensystem eller i vatten som inte tillhör en fastighet ligger på länsstyrelsen. Detta kommer dock att kräva personella och ekonomiska resurser och vägledning kring hur ”öppna vattensystem” ska definieras.

42 § Ett förtydligande kring vilka parter, här benämnt nyttjanderättshavare, som har rådighet över fastigheter kan förenkla tolkningen av den nya lagstiftningen. Förtydligande kan förslagsvis göras i vägledning kring att det berör samfällad fastighet, arrenderad mark och fastigheter med särskilda tillstånd som till exempel fiskerätter eller jakträtt.

58 § Vi ser det som positivt att länsstyrelsen får omhänderta listade arter och besluta om avlivning eller utrotning på ägarens bekostnad.

Naturvårdsverkets förslag till nationell förteckning över landlevande invasiva främmande arter

Länsstyrelsens allmänna synpunkter

Vi kan konstatera att länsstyrelsens arbete med invasiva främmande arter är kraftigt underfinansierat redan i dagsläget. En nationell lista med 41 nya arter kommer att kräva stora ekonomiska resurser både för personal och för att genomföra åtgärder. Generellt när det gäller både landlevande och vattenlevande arter innebär det en kraftigt ökad arbetsbelastning för länsstyrelsen för metodutveckling, dokumentation, handläggning, utredning, tillsyn, information och åtgärder. Vi uppskattar att det enbart för kommande arbete med spärroxbär och strandkotula i Kalmar län krävs en till två ytterligare årsarbetskrafter om lagförslaget genomförs.

Vi tror att Naturnära jobb, kommunala arbetslag eller liknande funktioner skulle kunna vara till stor hjälp i hanterings- och utrotningsarbetet.

För flera av de föreslagna arterna finns idag inga beprövade eller fungerande utrotningsmetoder och därför är behovet av metodutveckling stort. Att ställa krav på utrotningsåtgärder innan fungerande metoder finns gör det svårt för länsstyrelsen att uppfylla lagkravet att genomföra utrotningsåtgärder. Därmed inte sagt att vi inte vill ha arterna med på en nationell lista.

En stor del av arbetet med invasiva främmande arter handlar redan idag om metodutveckling. Länsstyrelserna behöver bli bättre på att sammanställa erfarenheter och resultat så att andra län kan ta del av dem och inte göra samma misstag. Därför föreslår vi att det ställs krav på att sådana sammanställningar skapas i samband med redovisningen av nyttjande medel för utrotningsåtgärder.

Kostnadsuppskattningen från WSP för utrotning av flera arter baseras på engångsinsatser. Arter som till exempel blomsterlupin, vresros och fetblad kräver, enligt vår erfarenhet, mångåriga insatser och ibland flera gånger per år. Kostnadsuppskattningen bedömer vi därför som alldeles för låg.

Vi tillstyrker att Naturvårdsverket tar fram hanteringsprogram för arter som föreslås omfattas av hanteringsåtgärder, men betonar vikten av att länsstyrelserna får delta i prioritering av geografiska områden.

Länsstyrelsens kulturmiljöenhet anser att förslaget kan få negativa konsekvenser för kulturmiljön eftersom några av de listade arterna, enskilda bestånd och de miljöer de står i representerar olika kulturvärden. Växterna kan ha miljöskapande värden genom att de förknippas med särskilda epoker eller typer av kulturmiljöer. Kulturmiljöenheten ser därför behov av möjligheter till lättnader från förbudet på grund av kulturmiljöskäl, exempelvis i form av tidsbegränsade och villkorade tillstånd. I vissa värdefulla kulturmiljöer kan det finnas särskilt utbredda eller kulturhistoriskt betydelsebärande bestånd av de aktuella växterna. Där kan det krävas speciellt stora resurser och särskild eftertanke för hur bestånden bör ersättas. Det kan även krävas tillstånd enligt kulturmiljölagen eller annan lagstiftning.

Ett konkret exempel på det ovanstående är landets begravningsplatser/kyrkogårdar. I dessa miljöer, som oftast skyddas av kulturmiljölagen, är kyrkogårdsmurar och gravplatser ofta bevuxna med olika typer av fetbladsväxter, bland dem de två listade fetbladsarterna. En utrotning utan omedelbar återplantering av liknande växter kommer innebära att kyrkogårdarnas karaktär tar skada, samtidigt som murarna riskerar att ta fysisk skada genom minskad stabilitet och ökad inträngning av vatten. Därtill kommer risken av utebliven eller förenklad skötsel av miljön i övrigt eftersom de sammanlagda fetbladsytorna kan vara omfattande. Dessutom är olika typer av vresrosor och oxbär vanliga på kyrkogårdarna.

Länsstyrelsens kulturmiljöenhet ställer sig frågande till att inte Riksantikvarieämbetet har fått tillfälle att yttra sig över remissen.

Länsstyrelsens synpunkter kring föreslagna landlevande invasiva främmande arter

Blomsterlupin

- Vi instämmer i att det är lämpligt att arten omfattas av hanteringsåtgärder.
- Trafikverket bör stå med som relevant aktör, de har rådighet över väkantsskötseln.
- Utrotning beräknas utifrån att det är en engångsåtgärd. Med tanke på den långlivade fröbanken måste åtgärden upprepas flera gånger med några års mellanrum. Förmodligen i upp till 70 års tid.
- Man konstaterar att Trafikverket redan idag arbetar med att bekämpa arten. Åtminstone i Kalmar län har det gjorts på några få ställen och då som en engångsåtgärd. Vi tror inte att någon uppföljning har gjorts.

Jättesliden

- Länsstyrelsen instämmer i att hanteringsåtgärder är en lämplig kategori.
- Naturvårdsverket föreslår att det inte ska finnas krav på markägare att ta bort befintliga bestånd om de inte visar tecken på eller riskerar att sprida sig. Om ett bestånd sprider sig mer än 50 centimeter från kanten på beståndet årligen ska länsstyrelsen bedriva tillsyn, göra en bedömning och förelägga om spridningsbegränsning eller utrotning. Vi anser att det är en mycket svår bedömning att göra och skulle därför vilja se en vägledning kring hur vi ska kunna göra denna bedömning. Tillsynsärenden av den här sorten kräver mycket dokumentation över lång tid och blir troligtvis ärenden med mycket lång handläggningstid. Även här kommer kraftigt förstärkta resurser i form av handläggnings- och tillsynspersonal att behövas.
- Vidare anser vi att det är svårt att förelägga om spridningsbegränsning eller utrotning av ett bestånd som *riskerar* att sprida sig, då även det är en svår en bedömning att göra för den enskilde handläggaren.

- Länsstyrelsen tycker att förslaget om att bestånd som växer längs vatten, gång-, cykel-, bil- eller järnväg alltid kan anses vara spridningsbenäget och därför ska utrotas är bra.
- Idag finns inga fungerande utrotningsmetoder. Om man försöker utrota arterna på fel sätt (till exempel genom grävning) riskerar man att sprida den ännu mera. Grävning nämns som utrotningsmetod, vilket kan vara mycket olämpligt om man inte vet vad man gör. Därför krävs en stor insats med information, utbildning, vägledning kring planering och genomförande av åtgärder vid bestånd av jättesliden. Vägledning behövs också kring hantering av massor avfall.
- Vidare behöver det finnas betydligt fler platser där verksamhetsutövare och enskilda kan lämna växtdelar och massor. I Kalmar län finns idag bara en enda plats som tar emot sådant avfall.

Vresros

- Kostnadsuppskattningen baseras på engångsinsatser, vilket sällan fungerar. Vresros kräver enligt vår erfarenhet mångåriga insatser och ibland flera gånger per år. Framför allt i känsliga naturmiljöer där man inte kan gräva med maskin, till exempel på klapperstenstränder.
- Erfarenheten visar att det kan uppstå motsättningar mellan stugägare, badturism och länsstyrelsen vid åtgärder. Det kräver resurser till information och dialog.

Kaukasiskt och sibiriskt fetblad

- Länsstyrelsen Kalmar län tillstyrker inte att nya sedumtak ska få en övergångsperiod på tre år. Det försvårar uppdraget att utrota arterna helt. En övergångsperiod för tak som redan uppförts tycker vi däremot är OK.
- Länsstyrelsen avstyrker att företag som har växter kvar får sälja ut sina lager (till exempel utomlands), då flyttar problemet någon annan stans.
- Länsstyrelsen har påbörjat bekämpning av de båda arterna i ett naturreservat, men arbetet är både svårt och tidsödande eftersom det inte går att använda maskiner. Det mesta behöver göras manuellt i den känsliga naturmiljön, som består av alvar och karstsområden. Manuell hantering gör också att det är svårt att få med sig alla växtdelar och det gör att utrotning behöver ske under flera års tid. Det är således

ingen engångsinsats och kräver därför mer resurser än utredningen visar.

- Länsstyrelsen Kalmar län har under två år bedrivit tillsyn av plantskolor och andra återförsäljare av växter. Knappt hälften av dessa har haft både sibiriskt och kaukasiskt fetblad i sortimentet och säljer direkt till kund. Vi tillstyrker därför ett förbud mot all försäljning av arterna.

Strandkotula

- Arten föreslås hamna i kategorin utrotning. Detta är knappast möjligt med tanke på att fungerande metoder saknas och att många områden där de växer har mycket höga naturvärden i växtlighet och fågelliv. Till exempel förekommer de rödlistade arterna saltmålla (VU) och glasört (NT) i delvis samma miljöer. Det innebär att utrotningsmetoderna inte får vara för förödande för omgivande vegetation. Många förekomster i Kalmar län finns inom Natura 2000-områden och naturreservat på Öland. Länsstyrelsen i Kalmar län avstyrker att arten ska utrotas och föreslår därför att den hamnar i kategorin hanteringsåtgärder.
- Förslaget får mycket stora konsekvenser för Länsstyrelsen Kalmar län eftersom många av förekomsterna ligger inom skyddade områden där vi är förvaltare.
- Strandkotula växer främst i strandnära betesmarker vilket gör att förslaget att förbjuda arten i Kalmar län kommer att innebära stora konsekvenser och höga kostnader för markägare och lantbrukare.
- Lantbrukare riskerar att bli återbetalningsskyldiga gällande miljöersättningen inom EU-stödet om utrotningsåtgärder i form av täckning eller grävning, eller uteblivet bete på grund av åtgärder, görs på större ytor i betesmarker. Detta är något som behöver beaktas och eventuellt kompenseras för om det blir ett förbud med krav på utrotningsåtgärder.
- WSP:s uppskattning om en utbredning på 89 hektar är för låg. Enbart på östra Öland uppskattar vi att vi har nio större kustområden där strandkotulan har en utbredning på minst 40 hektar vardera. Det innebär sammanlagt minst 360 hektar. Utöver dessa finns ett flertal mindre områden på Ölands och fastlandets kust.
- I avsnitt 4.1 (sammanfattning av konsekvenser) anges omfattning av åtgärder som att åtgärder ska upprepas under en tvåårsperiod. Vi kan inte se att det räcker med två års

åtgärder för att utrota arten på en plats, även om det skulle finnas fungerande metoder.

Spärroxbär

- Länsstyrelsen Kalmar län tillstyrker att utrotningsåtgärder begränsas till Kalmar och Gotland.
- Länsstyrelsen i Kalmar län avstyrker att försäljning får ske i övriga landet, eller att den får importeras. Spärroxbär sprids till stor del av fåglar. Många bärätande flyttfåglar rastar på Öland och riskerar att sprida frön på Öland, i andra län eller länder. Det vore förödande om man kan köpa/byta plantor i övriga delar av Sverige och ta hem och ovetandes plantera i sin trädgård i Kalmar eller Gotlands län. Det skulle försvåra arbetet avsevärt för Kalmar och Gotlands länsstyrelser.
- Under konsekvenser för miljön nämns att spärroxbär är en viktig pollen- och nektarkälla för bin. Detta gäller också för flera andra invasiva främmande arter, till exempel lupinerna, gullrisen, jätteloka och jätdebalsamin. Detta är inte ett tillräckligt starkt skäl för att ligga till grund för fortsatt försäljning av arten i övriga landet.
- Häckoxbär föreslås som lämplig ersättningsart för spärroxbär. Även den klassas som invasiv i klassen SE (Mycket hög risk). Den arten bör därför inte vara ett alternativ för att ersätta spärroxbäret.
- Länsstyrelsen i Kalmar har under 2023 inventerat spärroxbär i skyddade områden på Stora alvaret. Utbredningen av arten är mycket stor i alla naturmiljöer. Främst finns arten naturligt spridd i skogspartier eller buskage där fåglar vilar nattetid och då sprider fröer. Arten växer till viss del i karstområden och på övrig alvarmark. I dessa områden kommer en utrotning bli mycket svår att hantera, då naturmiljön är känslig för körning med redskap och maskiner. Det finns sällan vägnät och avstånden är mycket stora. Uppdragna plantor kommer att behöva transporteras ut från områden där det är olämpligt att elda. Arbetet kan komma att kräva särskilda tillstånd eller dispenser från reservatsföreskrifter.
- I avsnitt 4.1 (sammanfattning av konsekvenser) anges omfattning av åtgärder som upprepande åtgärder under femårsperiod. Vi kan inte se att det räcker med fem års åtgärder för att utrota arten på en plats, även om det skulle finnas fungerande metoder.

Mink

- En nationell reglering av mink anser vi vara ett rimligt första steg för att begränsa och bekämpa arten i skärgården. En uppföljning av fågelbestånden i skärgården bör då ske parallellt med insatser för att begränsa minken.
- Länsstyrelsen i Kalmar län avstyrker att pälsdjursuppfödning undantas. Som argument används att det stora bidraget till populationsökningen kommer ifrån frilevande djur. De frilevande djuren kommer dock ursprungligen från uppfödningarna. Om pälsdjursuppfödning ändå skulle undantas krävs kraftigt ökad reglering om hur minkarna får hållas, till exempel dubbla eller trippla hägn runt uppfödningen så att rymningar blir mer eller mindre omöjliga.

Synpunkter på Naturvårdsverkets konsekvensutredning

- Naturvårdsverket konstaterar att deras arbete inte förväntas att förändras nämnvärt. Vi anser att många vägledningar och kunskapssammanställningar kommer att behövas tas fram till följd av förslaget. Med tanke på att det fortfarande inte finns några hanteringsprogram för jättebalsamin och jätteloka kan man förvänta sig att det krävs mycket mer arbete för Naturvårdsverket för att det ska kunna fungera ute på länen. Länsstyrelsen ställer sig därför tveksam till att Naturvårdsverkets arbete inte kommer att förändras.
- Det blir en samordningsvinst att Naturvårdsverket gör kunskapssammanställningar kring nya arter, så att vi i fortsättningen slipper att sitta på varje enskilt län och söka efter fakta. Detta gäller också för metodutveckling.
- Naturvårdsverket menar att de flesta hushållen inte kommer att påverkas alls av förbuden. Länsstyrelsen instämmer inte i detta. Vi ser att väldigt många hushåll kommer att påverkas av förbuden. Arter som spärroxbär och kanadensiskt gullris finns till exempel i var och varannan trädgård. En stor informationsinsats kommer att behövas, det krävs ekonomiska bidrag till de mest svårbekämpade arterna och till de bestånd som växer i eller i närhet till känsliga naturmiljöer.
- För att kunna uppfylla målet att utrota eller hantera invasiva främmande arter kommer det att krävas kraftigt ökade resurser till länsstyrelserna.

Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning över vattenlevande invasiva främmande arter.

Länsstyrelsens allmänna synpunkter

Länsstyrelsen i Kalmar län tillstyrker att de föreslagna arterna hamnar på nationell lista med medföljande lagstiftning. I dagsläget finns få av arterna i våra naturliga vattenförekomster, men det finns stor risk för påverkan på inhemsk natur och arter om de får fäste och etablerar sig i länet.

Länsstyrelsen har förståelse för att antalet föreslagna arter måste begränsas till antalet. Vi vill ändå flagga för att den amerikanska trågmusslan hittas på allt fler lokaler. Invasiviteten hos arten har bedömts som låg, men ny övervakning i Kalmar visar att den är mer utbredd än vad vi tidigare trott. För de vattenlevande arterna är vår uppfattning att arterna tyvärr är svåra att fånga upp i den befintliga övervakningen i tidigt skede, vilket försvårar möjligheten till utrotning.

Länsstyrelsen önskar ett förtydligande kring hur ”öppet vattensystem” ska definieras.

När det gäller arter som föreslås omfattas av hanteringsåtgärder tillstyrker vi att Havs- och vattenmyndigheten tar fram hanteringsprogram. Vi vill dock betona vikten av att länsstyrelserna får delta i prioriteringen av geografiska områden.

Länsstyrelsen noterar att tidsuppskattning för sammanställning av lämpliga utrotningsmetoder saknas för flera arter.

Länsstyrelsens synpunkter kring föreslagna vattenlevande invasiva främmande arter

Svartmunnad smörbult

- Med tanke på att svartmunnad smörbult är så spridd är det rimligt att arten föreslås få ett hanteringsprogram.
- Hanteringsåtgärder föreslås omfatta spridningsbegränsande åtgärder för att minska risken för att arten vandrar upp i sötvatten. Det är av yttersta vikt att eventuella åtgärder samtidigt inte påverkar inhemska arters möjlighet att vandra till och från lek- och uppväxtområden.

- Åtgärder i ett hanteringsprogram bör handla om att fortsätta stärka bestånd av inhemska, kustnära rovfiskar. Detta för att undvika spridning av svartmunnad smörbult vid mynningsområden. Det är också viktigt att fortsätta arbetet med att nyttja arten som resurs som till exempel matfisk eller foder.

Silverruda

- Silverruda föreslås omfattas av utrotningsåtgärder då det enligt remissunderlaget finns få verifierade förekomster. Enligt vår uppfattning så påträffas silverruda i Östersjön längs hela länets kust, samt i vissa inlandsvatten på Öland och Gotland. Artens utbredning är troligtvis lågt skattad eftersom rapporter från sportfiskare vittnar om att arten är betydligt mer vanlig än vad som finns rapporterat på Artportalen. Ett första rimligt steg är därför att kartlägga artens utbredning och därefter eventuellt ta fram ett hanteringsprogram.
- Med utgångspunkt i den lågt skattade utbredningen anser vi att de uppskattade kostnaderna för utrotning är för låga.
- Länsstyrelsen är positiv till att inkludera silverruda på den nationella listan.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Allan Widman med Helén Wählstrand Persson, Art- och friluftslivsenheten, som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Carina Pålsson, Vattenenheten, och enhetschef Helena Lager medverkat. Synpunkter har även inkommit från Rita Jönsson, Tobias Borger, båda Vattenenheten, och Lotta Lamke, Kulturmiljöenheten.

Beslutet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter

